

Мохнач І.Б.

магістр,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Історичний досвід українського народу, його етнокультурні цінності, традиції естетичного виховання сприяють реформуванню процесу навчання та виховання молодого покоління. Формування творчої, національно свідомої особистості зумовлює до переосмислення національною школою питання щодо активного використання виховного та художньо-естетичного потенціалу народного декоративно-прикладного мистецтва.

Питання розвитку декоративно-прикладного мистецтва як засобу виховання духовності на українських етнічних землях висвітлено в наукових дослідженнях Б. Бойчука, Г. Івашків, О. Ковальчук, М. Левицької, М. Станкевич, Р. Шмагало та ін., де ґрунтовно описано види та жанри декоративно-прикладного мистецтва, їх вплив на відродження національних традицій та культури особистості.

Декоративно-прикладне мистецтво з позиції мистецтвознавства є предметом дослідження Є. Антоновича, Л. Баженова, М. Гнатюка, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кари-Васильєвої, Л. Оршанського, О. Соломченка, С. Сидоренка та ін. Окремі аспекти формування національних цінностей учнів загальноосвітніх шкіл на основі елементів народних ремесел відображені в наукових працях Г. Богатирьової, Л. Маєвської, З. Резніченко, С. Стельмах, Л. Фірсової та ін.

Результати досліджень педагогів О. Комаровської, Н. Миропольської, Л. Масол, О. Шарабури, А. Щербо підтверджують думку про те, що твори народного декоративно-прикладного мистецтва впливають на розвиток естетичних якостей особистості молодших школярів, особливо рукотворні вироби народних майстрів з вишивки, ткацтва, килимарства, різьби по дереву, ковальства та ін., естетичне ставлення учнів до дійсності та декоративно-прикладного мистецтва набуває якісно іншого

характеру [6, с. 110]. Зокрема, у своїх оцінних судженнях школярі прагнуть до глибшого дослідження та усвідомлення місця окремих засобів виразності творів декоративно-прикладного мистецтва, акцентують увагу на них, сприймаючи окремі елементи художньої форми. Цікавим і водночас таким, що викликає протиріччя, виявилось те, що з метою естетичного розвитку школярів засобами народної художньої творчості дослідники пропонують ознайомлювати дітей лише з найважливішим художніми техніками, способами освоєння мистецького доробку народних майстрів, збагачення емоційно-чуттєвого досвіду сприйняття й оцінки творів народного декоративно-прикладного мистецтва [6, с. 112].

На думку науковців у дошкільному та молодшому шкільному віці у дітей формується естетичне ставлення до дійсності та мистецтва, своє сприйняття та оцінка декоративно-прикладного мистецтва. Їх сприйняття має спонтанний характер та, водночас, свідчить про виявлення оцінного ставлення дітей до етнохудожніх образів [2, с. 128].

Провідною умовою реалізації естетично-виховних можливостей народного декоративно-прикладного мистецтва є забезпечення соціальних параметрів функціонування й розвитку етнохудожніх цінностей. Відповідальне ставлення дітей до творчості народних майстрів зумовлене демократичною і гуманістичною природою декоративно-прикладного мистецтва, що передає сформований століттями чуттєво-практичний досвід поколінь, демонструє розуміння закономірностей та фундаментальних цінностей життя, утилітарність побуту, а звідси й готовність школярів до збереження творів народного мистецтва та поповнення новими доробками.

За умов сучасних інноваційних підходів до сприйняття дійсності за законами краси зростає інтерес до творів декоративно-прикладного мистецтва, набуває особливого змісту та значення [3, с. 12-13]. Народне мистецтво українських митців традиційно генерує ідеї добра і краси, поваги до людини, адже саме це сприяє формуванню високої духовності підростаючого покоління, розвиває творчу активність, збагачує моральні цінності дітей, спонукає до проявів бажання поповнювати духовну скарбницю України.

Маєвська Л.М. вважає, що у кожний віковий період формування людини етнохудожні цінності дозволяють передавати естетичний досвід, забезпечувати тим самим необхідні умови для розвитку її почуттів, ціннісних орієнтацій, духовних потреб тощо [4, с. 198].

Народне декоративно-прикладне мистецтво входить у світ особистості в дошкільному та молодшому шкільному віці. Діти у такому віці сприймають безпосередньо фольклорні форми художньо-образного відтворення довкілля. Казкові персонажі, фантастичні образи, наповнені творчою уявою майстрів народного мистецтва, привертають їхню увагу, викликають живий інтерес, дозволяють у властивій для них художній формі відчутти та зрозуміти красу природи та людських стосунків [4, с. 86-87].

Естетичний розвиток дітей у молодшому шкільному віці відбувається шляхом ознайомлення їх із засобами виразності творів декоративно-прикладного мистецтва, окремими художніми техніками, які використовують у своїй творчості народні майстри. Художні твори, створені народними майстрами, прищеплюють любов до рідного краю, вміння бачити і розуміти навколишній світ. Від залучення дітей до мистецтва у вирішальній мірі залежить формування сприйнятливості світу прекрасного, прагнення жити і працювати за законами краси. Чим раніше педагог залучає дітей до яскравого, барвистого світу народного мистецтва, тим швидше та плідніше вдається розвинути їх фантазію, творчу уяву, самостійність та ініціативу, виховати художній смак.

Як показує досвід, на формування етнокультурної особистості значний вплив має виготовлення дитячих іграшок, виробів за тематикою народних та релігійних свят. Займаючись виготовленням виробів, учні отримують знання з національної культури, у них розвивається емоційно-ціннісне відношення до рідного краю, народу, сім'ї, культури.

З методичної точки зору, у зв'язку з цим відбувається:

- розвиток здатності учня формувати власний погляд на питання становлення й розвитку національної культури;
- розвиток творчої особистості на підґрунті досвіду народних традицій;
- формування почуття гідності та приналежності до даного етносу [5, с. 171].

Емоційна мова мистецтва – вірний, найпростіший та доступний місток від душі народу до душі дитини. З давніх давен у педагогіці проповідується головний принцип: виховувати дітей у сім'ї та в дитячому садочку на мистецтві близькому, рідному, мистецтві того краю, де живе людина. Дитина тягнеться до всього яскравого, барвистого. Багато робіт народних майстрів маленькі діти сприймають глибше і повніше, ніж великі полотна живопису чи скульптуру. Більшість педагогів минулого й сьогодення відзначають значний вплив народного мистецтва на формування у дітей перших уявлень про Батьківщину, почуття любові до неї.

Отже, художньо-естетичне виховання – це виховання за допомогою мистецтва естетичних емоцій та почуттів, художньо-естетичної культури особистості, розвиток сутнісних сил та художньо-творчих здібностей людини, утвердження естетично-гуманістичного ставлення до навколишньої дійсності й мистецтва.

Проблема естетичного виховання покоління, що підростає, є актуальною, адже кожен історичний етап розвитку суспільства, формуючи свій ідеал, висуває свої вимоги або модифікує старі, переорієнтовує людину в її оцінках дійсності.

Список використаних джерел:

1. Гнатюк М.В. Образотворче мистецтво. Методика навчання дітей молодшого шкільного віку: підручник. Івано-Франківськ : Плай, 2008. 240 с.
2. Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. Українське народне декоративне мистецтво: навчальний посібник. Київ : Знання, 2012. 342 с.
3. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття: у пошуках «Великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.
4. Маєвська Л.М. Етнокультурне виховання. Нормативно-правове забезпечення: Міжнародний та вітчизняний рівень. Житомир : ЖДУ, 2007. 302 с.
5. Фічора І.В. Народне образотворче мистецтво та декоративно-прикладне мистецтво як засіб естетичного виховання і розвитку молодших школярів. *Гірська школа українських Карпат*. 2014. № 11. С. 171.
6. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти: методичний посібник для вчителя / за ред. Л. Масол. Київ : Педагогічна думка, 2010. 228 с.